

**Курсова робота
з дисципліни**

**«Економічний аналіз в галузях економіки»
на тему «Аналіз використання основних фондів на
ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології
та агропромислового виробництва НААН України»
»**

Виконав: студент гр. ОА-131
Петриченко

Л. В.

Керівник: доцент, к.е.н.
Іванова

Л. Б.

Вихідні дані. Баланс ф. 1

АКТИВ	на кінець періоду		ПАСИВ	на кінець періоду:	
	2014	2015		2014	2015
I Необоротні активи	3354225	3830952	I Власний капітал:	4639628	5571566
Основні засоби	3354225	3830952	Статутний капітал	562278	120984
			Нерозподілений прибуток	4077350	5692550
II Оборотні активи:	1685964	1491485	II Забезпечення майбутніх витрат і платежів	-	-
Запаси	753612	900915	III Довгострокові зобов'язання	-	-
Дебіторська заборгованість	284935	354400	IV Поточні зобов'язання	328976	99357
Поточні фінансові інвестиції	-	-	Короткострокові кредити	-	-
Грошові кошти	461723	225966	Кредиторська заборгованість	400561	105270
III Витрати майбутніх періодів	-	-	V Доходи майбутніх періодів	-	-
УСЬОГО:	4755254	4968037	УСЬОГО:	4755254	4968037

Звіт про фінансові результати ф. 2

Стаття	Код рядку	За базовий період (2014)	За звітний період (2015)
Доход (виручка) від реалізації продукції	010	4077350	5692550
ПДВ (010*0,20)	015	815470	1138510
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (010-015)	035	3261880	4554040
Собівартість реалізованої продукції	040	71000	65900
Валовий прибуток (035-040)	050	3190880	4488140
Адміністративні витрати	070	75000	100000
Витрати на збут	080	68300	101300
Фінансові результати від операційної діяльності (050-070-080)	100	3047580	4286840
Фінансові витрати	140	3000	950
Фінансові результати від основної діяльності до оподаткування: (100-140)	170	3044580	4285890
Податок на прибуток від основної діяльності (170*22%)	180	669808	942896
Чистий прибуток	190	2374772	3342994

Сильні сторони:

1. Наявність ресурсної бази
2. Наявність необхідної інфраструктури
3. Великий досвід виробництва
4. Наявність висококваліфікованої робочої сили
5. Наявність необхідної науково-технічної бази

Слабкі сторони:

1. Структурна недосконалість і технологічне відставання
2. Незадовільний технічний стан ОВФ
3. Висока ресурсоемність, висока собівартість
4. Недостатня якість продукції
5. Контроль над галуззю приватних структур
6. Криза управління
7. Недостатній розвиток внутрішнього ринку споживання

Потенційні можливості:

1. Реалізація моделі сталого розвитку шляхом повної структурної перебудови, глобальної модернізації
2. Впровадження інновацій екологічної спрямованості, системи екологічного менеджменту

Загрози:

1. Підвищення цін на ресурси
2. Зменшення ресурсної бази
3. Посилення вимог національних та міжнародних стандартів
4. Підвищення державного контролю.
5. Підвищення ставок і зборів за забруднення та екологічних штрафів

Динаміка обсягу реалізації товарів ДП „Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України“ за 2013 — 2015 роки

Реалізована продукція підприємства	2013, грн	2014, грн	2015, грн	Відносне відхилення, %	
				2015 від 2014	2015 від 2013
Зернові та зернобобові культури - всього	855733	1031836	1513498	146,68	176,87
У тому числі: пшениця	206921	380419	631360	165,96	305,12
жито	221403	175870	234708	133,46	106,01
гречка	—	142581	57692	40,46	—
ячмінь	—	—	1852	—	—
овес	—	204409	306502	149,95	—
зернобобові	—	60749	231962	381,84	—
інші зернові культури	427409	67808	49417	72,88	11,56
Картопля - всього	123033	19505	53957	276,63	43,86
у тому числі: сортова насіннєва	57988	11940	23498	196,80	40,52
Інша продукція рослинництва	—	38315	92518	241,47	—

Виконуємо розрахунки для визначення повної собівартості продукції:

Собівартість реалізованої продукції	040	71000	65900
Адміністративні витрати	070	75000	100000
Витрати на збут	080	68300	101300
Фінансові витрати	140	3000	950
Повна собівартість продукції (040+070+080+140)		217300	268150

Калькуляція собівартості продукції

Назва статті	За базовий період (2014)		За звітний період (2015)	
	грн.	%	грн.	%
Собівартість, у т. ч.	217300	100	268150	100
- матеріали	20000	9,2	35000	13,0
- енерговитрати	30000	13,8	48150	18,0
- заробітна плата	50000	23,0	74280	27,7
- утримання і експлуатація обладнання	17300	8,0	495	0,18
- цехові і заводські витрати	100000	46,0	111215	41,4

- Основним фінансовим показником, що характеризує ефективність роботи підприємства, а саме – прибутковість акціонерного капіталу, вкладеного в підприємство, є норма прибутку на акціонерний капітал:
-
- $N_{пак} = ЧП/АК$,
-
- Де ЧП – чистий прибуток; АК – акціонерний капітал.
- $N_{пак}$ показує, скільки прибутку формує одна грошова одиниця вкладених власником засобів – рівень зворотності капіталу.
- Так, за даними фінансової звітності підприємства за два тимчасових періоди цей показник дорівнює:
-
- $N_{пак(2014)} = 2374772 / 4639628 = 0,51$; $N_{пакт} = 3342994 / 5571566 = 0,60$.
-
- Віддача на акціонерний капітал збільшилась на:
-
- $0,60 - 0,51 = 0,09$
-
- відносне відхилення характеризує індекс показника:
-
- $I_t = 0,60/0,51 = 1,176$.
-
- Відхилення індексу від одиниці, виражене у відсотках, характеризує відносна зміна показника. Так, індекс показника віддачі на акціонерний капітал говорить про те, що показник збільшився на 17,6 %.
- Висновок:
- Віддача на акціонерний капітал збільшилося на 17,6%. В базовому періоді акціонер отримував за кожен вкладений ним гривню – 51 коп, а в звітному періоді отримував – 60 коп за 1 гривню. Таке збільшення показника відбувалося за рахунок збільшення чистого прибутку у більшій пропорції ніж збільшення акціонерного капіталу.

- Для того, щоб визначити, що впливає на Нпак, за рахунок чого може зрости або зменшитися цей показник, необхідно зробити так назване фінансове розкладання і представити НП як добуток трьох співмножників:
-
- $$\text{Нпак} = (\text{ЧП}/\text{В}) * (\text{В}/\text{А}) * (\text{А}/\text{АК}),$$
-
- де В – виручка від реалізації продукції; А – вартість активів.
-
- $$\text{Нпак}(2014) = (2374772/4077350) * (4077350/4755254) * (4755254/4639628) = 0,582 * 0,857 * 1,025 = 0,51$$
- $$\text{Нпак}(2015) = (3342994/5692550) * (5692550/4968037) * (4968037/5571566) = 0,587 * 1,146 * 0,892 = 0,60$$

- Висновок: на підприємстві „Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України” в базовому періоді (2014) і в звітному періоді (2015) рентабельність власного капіталу є більше одиниці, що є позитивним, засвідчує посилену ділову активність на підприємстві. Показник рентабельності продукції і коефіцієнт обіговості активів також є більшим одиниці ($I > 0$), це свідчить про те що ці показники позитивно впливають на фінансовий стан підприємства, за рахунок чого прибуток підприємства збільшився.

Рентабельність власного капіталу	1,176
Рентабельність продукції	1,009
Коефіцієнт обіговості активів	1,337
Коефіцієнт заборгованості	1,001

Аналіз прибутковості продукції

- Прибутковість продукції підприємства за відповідні періоди часу визначилася в розмірі:
 -
- $ЧП(2014)/В(2014) = 2374772/4077350 = 0,582$; $ЧП(2015)/В(2015) = 3342994/5692550 = 0,587$
 -
- Прибутковість продукції збільшилась на:
 -
- $0,587 - 0,582 = 0,005$ (грн./грн.),
 -
- відносне відхилення характеризує індекс показника:
 -
- $I_t = 0,587/0,582 = 1,009$
 -
- Висновок: прибутковість продукції збільшилась на 0,9 %. Таке збільшення показника відбувалося за рахунок збільшення чистого прибутку та збільшення виручки від реалізації. Такий рівень рентабельності свідчить про те, що підприємство працює в не дуже сприятливому ринковому середовищі.

Аналіз оборотності активів

- $V(2014)/A(2014) = 4077350/4755254 = 0,857$; $V(2015)/At(2015) = 5692550/4968037 = 1,146$.
-
- Коефіцієнт оборотності активів збільшився на 33,7 %:
-
- $It = 1,146/0,857 = 1,337$.
-
- Висновок: збільшення коефіцієнта оборотності активів на 33,7 % свідчить про більш ефективне використання оборотних активів звітного періоду по відношенню до базового періоду. Це є результатом того, що активи звітного періоду збільшилися у меншій пропорції ніж виручка по відношенню до базового періоду.

- Період оборотності запасів:
-
- $ПОЗ = (\text{величина запасів} \times 360) / \text{виручка реалізованої продукції}$
- $ПОЗ(2014) = (753612 \times 360) / 4077350 = 67 \text{ дн.};$
- $ПОЗ(2015) = (900915 \times 360) / 5692550 = 57 = 42 \text{ дн.}.$
- Термін наданого кредиту (період погашення дебіторської заборгованості):
-
- $ТНКр = (\text{залишки на дебетових рахунках} \times 360) / \text{сума продажів у кредит}$
- $ТНКр(2014) = (400561 \times 360) / 4077350 = 35 \text{ дн.};$
- $ТНКр(2015) = (105270 \times 360) / 5692550 = 6 \text{ дн.}$
-
- Термін одержуваного кредиту (період погашення кредиторської заборгованості):
-
- $ТОКр = (\text{залишки на рахунках кредиторів} \times 360) / \text{сума покупок у кредит}$
-
- $ТНКр(2014) = (328976 \times 360) / 2150214 = 55 \text{ дн.};$
- $ТНКр(2015) = (99357 \times 360) / 11465520 = 3 \text{ дн.};$
- $ТОКр(2014) = 55 - 35 = 20 \text{ дн.}; \text{ТОКр}(2015) = 6 - 3 = 3 \text{ дн.}.$

-
- Висновок: підприємство розраховується зі своїми постачальниками через кілька днів після отримання коштів за реалізовану продукцію (20 дн.), отже підприємство має додаткове джерело фінансування. В звітному періоді відстрочка між надходженням грошей і їхнім вибуттям знизилась на 17 днів – додаткове джерело фінансування зменшилось.

Аналіз заборгованості

-
- Коефіцієнт заборгованості:
-
- $A(2014) / АК(2014) = 4755254 / 4639628 = 1,025$; $A(2015) / АК(2015) = 4968037 / 5571566 = 0,891$;
- $I_t = 1,025 / 0,891 = 1,15$.
-
- Висновок: коефіцієнт заборгованості в звітному періоді зріс на 15 % порівняно з базовим періодом. Таке збільшення коефіцієнта заборгованості відбувалося за рахунок збільшення активів і акціонерного капіталу в звітному періоді. Це свідчить про те, що в звітному періоді було запозичено більше резервного капіталу.
- Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує частку власного капіталу в сукупному капіталі. Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова незалежність підприємства від кредиторів. Частка власного капіталу на підприємстві “ІСМАВ НААН України” складає 89% сукупного капіталу, задіяного в господарській діяльності. Це засвідчує можливість підприємства погасити борги власними коштами.

- Норма прибутку на вкладений капітал:
-
- $НП_{ВК} = (ЧП + 5ДКР) / (АК + ДКР)$,
-
- Де ДКР – довгостроковий кредит;
- %ДКР – сума відсотків, виплачених за користування довгостроковим кредитом.
-
- $НП_{ВК}(2014) = (6403000 + 1189000) / (33880000 + 7430000) = 7592000 / 41310000 = 0,184$ (грн./грн.),
- $НП_{ВК}(2015) = (10687000 + 1016000) / (35840000 + 6350000) = 11703000 / 42190000 = 0,277$ (грн./грн.).
-
- Відносна зміна показника складає:
-
- $I_t = 0,277 / 0,184 = 1,505$,
- виходить, прибутковість усіх вкладених у підприємство засобів збільшилися на 50,5%.

- Ставка залучення довгострокових кредитів – 16% річних. Таким чином, прибутковість вкладеного капіталу вище, ніж витрати, пов'язані з використанням позикового капіталу, - у базовому періоді $0.184 > 0.16$; у звітному – $0.277 > 0.16$. Отже, прибутковість акціонерного капіталу перевищує прибутковість усіх вкладених коштів, що підтверджується при порівнянні відповідних норм прибутку: $0.298 > 0.277 > 0.189 > 0.184$.
- Ефект фінансового важеля:
 -
 - $EFL = НПак - НПвк > 0$
 - $EFL(2014) = 0,189 - 0,184 = 0,005$; $EFL(2015) = 0,298 - 0,277 = 0,021$.
 -
 - EFL залежить від диференціала FL і плеча FL:
 -
 - $EFL = \text{ДИФ. FL} * \text{Плече FL}$
 - Диф. FL = норма прибутку на вкладений капітал - % за довгостроковий кредит
 - Диф. FL(2014) = $0,184 - 0,16 = 0,024$; Диф. FL(2015) = $0,277 - 0,16 = 0,017$.
 -

- Плече FL = позиковий довгостроковий кредит / акціонерний капітал
- Плече FL(2014) = 7430000 / 4639628 = 1,60; Плече FL(2015) = 6350000 / 5571566 = 1,14;
- EFL(2014) = 0,024 * 1,60 = 0,038; EFL(2015) = 0,117 * 1,14 = 0,133.
- Висновок: в періодах 2014 і 2015 прибутковість вкладеного капіталу нижча, ніж відсотки по кредиту, тому залучення позичкового капіталу не дозволяє штучно підвищити норму прибутку власного капіталу, тому необхідна інвестиційна фінансова підтримка, або збільшення суми дотації від держави.

Аналіз платоспроможності

- Коефіцієнт поточної ліквідності:
- КПЛ = оборотні активи / поточні зобов'язання
- КПЛ(2014) = 1685964 / 328976 = 5,125; КПЛ(2015) = 1491485 / 99357 = 15,011.
- Коефіцієнт швидкої ліквідності:
- КШЛ = (оборотні активи – запаси) / поточні зобов'язання
- КШЛ(2014) = (1685964 - 753612) / 328976 = 2,834; КШЛ(2015) = (1491485 - 900915) / 99357 = 5,944.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності:
- КАЛ = (грошові кошти + поточні фінансові інвестиції) / поточні зобов'язання
- КАЛ(2014) = (461723 + 0) / 328976 = 1,403; КАЛ(2015) = (225966 + 0) / 99357 = 2,274.

- Висновок: коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності підвищуються, що характеризує збільшення спроможності підприємства за рахунок наявних оборотних активів виконувати свої грошові зобов'язання, передусім сплачувати борги. За рахунок грошових коштів від поточної реалізації оборотних активів достатньою мірою забезпечується своєчасне погашення поточних зобов'язань.
- Значення коефіцієнтів ліквідності залежить передусім від величини робочого капіталу, тобто від величини власних оборотних коштів, авансованих на формування оборотних активів. Із збільшенням величини і частка власних оборотних коштів зменшується потреба в зовнішніх інвестиціях (поточних зобов'язаннях) і підвищується їх ліквідність.
- Коефіцієнт покриття основних засобів:
 -
 - $\text{КПОЗ} = \text{основні засоби} / \text{акціонерний капітал}$
 - $\text{КПОЗ}(2014) = 3354225 / 4639628 = 0,723$; $\text{КПОЗ}(2015) = 3830952 / 5571566 = 0,688$.
 -
 - Величина власного оборотного капіталу:
 -
 - $\text{ВОбК} = \text{оборотні активи} - \text{поточні зобов'язання}$
 - $\text{ВОбК}(2014) = 1685964 - 328976 = 1356988$; $\text{ВОбК}(2015) = 1491485 - 99357 = 1392128$.
 -
 - Висновок: коефіцієнт покриття основних засобів показує, яка частина власного капіталу витрачена на придбання низьколіквідних активів. На підприємстві “ІСМАВ НААН України” відбувається зниження цього коефіцієнта, і це говорить про те, що відбулося відносно вивільнення власного капіталу для участі в процесі обігу.
 - Протягом базового і звітного періодів підприємство “ІСМАВ НААН України” забезпечує перевищення грошових надходжень над витратами, і є платоспроможним, тобто має здатність своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

- Висновок по розділу: після аналізу фінансового стану підприємства “ІСМАВ НААН України ” можна зробити наступні висновки:
- 1) підприємство має позитивну динаміку норми прибутку на акціонерний капітал, що вплинуло на збільшення чистого прибутку у звітному періоді відповідно до базового на 17,6 %, що було зумовлено збільшенням виручки від реалізації і підвищенням собівартості продукції, а також збільшилася рентабельність продукції.
- 2) прибутковість продукції збільшилась лише на 0,9 %, це свідчить про те, що підприємство працює в несприятливому ринковому середовищі.
- 3) підвищення коефіцієнта оборотності активів на 33,7 % свідчить про більш ефективне використання оборотних активів звітного періоду, по відношенню до базового періоду.
- 4) підприємство розраховується зі своїми постачальниками через кілька днів після отримання коштів за реалізовану продукцію (20 дн.), отже підприємство має додаткове джерело фінансування. В звітному періоді відстрочка між надходженням грошей і їхнім вибуттям знизилась на 3 дні – додаткове джерело фінансування зменшилось.
- 5) коефіцієнт заборгованості в звітному періоді зріс на 15 % порівняно з базовим періодом. Таке збільшення коефіцієнта заборгованості відбувалося за рахунок збільшення активів і акціонерного капіталу в звітному періоді. Це свідчить про те, що в звітному періоді було запозичено більше резервного капіталу.
- 6) прибутковість акціонерного капіталу перевищує прибутковість усіх вкладених коштів, що підтверджується при порівнянні відповідних норм прибутку: $0.298 > 0.277 > 0.189 > 0.184$. При зменшенні коефіцієнта заборгованості прибутковість власного капіталу знижується від норми прибутку на весь капітал.
- 7) значення ефекту фінансового важеля негативне, отже підприємство не має можливості росту норми прибутку на акціонерний капітал.
- 8) коефіцієнти поточної, швидкої ліквідності підвищуються, що характеризує збільшення спроможності підприємства за рахунок наявних оборотних активів виконувати свої грошові зобов’язання, передусім сплачувати борги.
- Підприємство є платоспроможним і здатне своєчасно розраховуватися за своїми зобов’язаннями, а також це підприємство працює не рентабельно, тому покриває витрати за рахунок короткострокового кредиту банку.

Аналіз ефективності використання ОЗ

Аналіз обсягу та динаміки основних засобів ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показник	2013р.		2014 р.		2015 р.		Абсолютне відхилення (+,-) 2015р. до 2013р.	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Загальна сума основних засобів в т.ч.	7790,96	100,00	8005,14	100,00	10168,40	100,00	2377,44	0,00
1) будівлі, споруди, передавальні споруди	2863,34	36,80	2652,69	33,14	4270,66	42,00	1407,32	5,20
2) машини та обладнання	2536,60	32,60	2603,50	32,52	2721,75	26,77	185,15	-5,83
3) транспортні засоби	464,17	6,00	472,70	5,90	507,98	5,00	43,81	-1
4) інструменти, прилади, інвентар (меблі)	574,57	7,40	585,06	7,31	195,53	1,92	-379,04	-5,48
5) тварини	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6) інші основні засоби (земельні ділянки)	1352,28	16,10	1691,20	21,13	2472,48	24,31	1120,20	8,21

-
- Аналіз розрахунків наведених в таблиці 1 показує, що загальний обсяг основних засобів на ДП **«Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.** зріс на 2377,44 тис. грн., що відбулося переважно за рахунок збільшення таких складових, як: будівлі, споруди, передавальні споруди на 1407,32 тис. грн., машини та обладнання на 185,15 тис. грн., транспортні засоби на 43,81 тис. грн., інші основні засоби (земельні ділянки) на 1120,20 тис. грн. Проте, поряд із збільшенням цих складових відбулося зменшення таких як інструменти, прилади, інвентар (меблі) на 379,04 тис. грн.

Показники стану та ефективності використання ОЗ

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1. Фондомісткість	Φ_k / B_n	Характеризує забезпеченість підприємства ОЗ
2. Фондоозбросність	$\Phi_k / \text{Ч}$	Показує величину основних засобів на працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	Φ_3 / M	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу ОЗ	$3_o / \Phi_k$	Показує ступінь зносу ОЗ
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	$1 - K_3$	Відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення ОЗ	Φ_v / Φ_k	Показує частку введених ОЗ у загальній їх вартості
7. Коефіцієнт вибуття ОЗ	Φ_y / Φ_k	Характеризує інтенсивність вибуття ОЗ
8. Коефіцієнт приросту основних засобів	$(\Phi_v - \Phi_y) / \Phi_k$	Показує ступінь збільшення ОЗ у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	B_n / Φ_k	Характеризує ефективність використання ОЗ. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню ОЗ
10. Рентабельність ОЗв	$\Pi_3 / \Phi_k * 100\%$	Визначає ступінь використання ОЗ

- Φ_k - балансова вартість основних виробничих засобів;
- V_n - вартість виробленої продукції;
- Φ_3 - залишкова вартість основних виробничих засобів;
- M - вартість майна підприємства;
- Z_o - сума зносу основних виробничих засобів;
- $Ч$ - середньооблікова чисельність працівників;
- Φ_y - вартість уведених основних виробничих засобів;
- Φ_6 - вартість виведених основних виробничих засобів;
- K_3 - коефіцієнт зносу основних виробничих засобів;
- Π_3 - загальний прибуток підприємства.

Аналіз стану та ефективності використання основних фондів ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013—2015 рр.

Показник	2013 р.	2014р.	2015р.	Абсолютне відхилення (+, -)	
				2015р. від 2014р.	2015р. від 2013р.
1. Наявність ОЗ на початок року, тис. грн.	7533,61	7150,94	8005,14	854,20	471,53
2. Надійшло за рік, тис. грн.	318,35	859,88	2797,95	1938,07	2479,60
3. Вибуло за рік, тис. грн.	61,00	5,68	634,69	629,01	573,69
4. Наявність ОЗ на кінець року	7790,96	8005,14	10168,40	2163,26	2377,44
5. Фондомісткість	2,21	1,96	1,79	-0,17	-0,42
6. Коефіцієнт реальної вартості ОЗ у майні підприємства	0,55	0,53	0,42	-0,11	-0,13
7. Коефіцієнт зносу ОЗ	0,59	0,63	0,52	-0,11	-0,07
8. Коефіцієнт придатності ОЗ	0,41	0,37	0,48	0,11	0,07
6. Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,008	0,047	0,062	0,015	0,054
7. Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,04	0,11	0,28	0,17	0,24
8. Коефіцієнт приросту ОЗ	0,03	0,06	0,21	0,15	0,18
9. Фондовіддача	0,45	0,51	0,56	0,05	0,11
10. Рентабельність ОЗ	25,85	22,30	19,62	-2,68	-6,23

- На ДП «**Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України**» за **2013-2015 рр.** спостерігається зростання основних засобів на 2377,44 тис. грн., такою ж є тенденція щодо їх надходження. Тобто за досліджуваний період надходження ОЗ зросли більше ніж у 8 разів з 318,35 до 2797,95 тис. грн.
- Реальна вартість основних фондів незначно змінюється і коливається в межах 0,42-0,55. Негативним явищем в діяльності підприємства є те, що лише основні засоби зношені на 52-63%, тому є застарілими і потребують оновлення, модернізації. В результаті цього придатними до використання на кінець 2015р. є 48% вартості всіх основних засобів ДП «**Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України**».
- Коефіцієнт оновлення за досліджений період є дуже низьким, проте позитивним явищем є його тенденція до зростання, а саме з 0,008 до 0,062, а це майже у 8 разів.
- Рентабельність основних виробничих засобів ДП «**Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України**» за валовим прибутком є досить низькою і коливається в межах 19,62-25,85%.

- Аналіз фондівіддачі проводиться в 2 напрямках: вивчення і вимірювання впливу окремих факторів на фондівіддачу; виявлення впливу фондівіддачі на об'єм виробництва.
- На рівень фондівіддачі впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною об'єму продукції, так і з ефективністю використання ОВФ, особливо активної її частини.
- Рівень фондівіддачі залежить перш за все від зміни структури фондів (питомої ваги), від об'єму продукції з гривні, вартості активної частини (рис.)

-
-
-
-

Рис. Схема факторної системи фондівіддачі

Аналіз фондівдачі ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показники	2013р.	2014р.	2015р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2014р. від 2013р.	2015р. від 2014р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	3523,60	4077,35	5692,55	553,75	1615,20
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	7662,29	7578,04	9086,77	-84,25	1508,73
3. Фондовіддача (1:2), грн.	0,46	0,54	0,63	0,08	0,09
4. Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн.	369,24	436,35	490,34	67,11	53,99
5. Фондовіддача активної частини основних засобів(1:4), грн.	9,54	9,34	11,61	-0,20	2,27
6. Питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості (4:2*100%),	4,82	5,76	5,40	0,94	-0,36

- З таблиці видно, що рівень фондівіддачі відносно 2013 р. в наступні періоди збільшився, хоча і не суттєво. Чітка тенденція до підвищення спостерігається у фондівіддачі активної частини основних засобів.
- Розрахунок впливу факторів можна виконати за допомогою способу ланцюгових підстановок (наступна таблиця).

Розрахунок впливу факторів на фондівіддачу ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр

Роки	Питома вага активної частини основних засобів	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	Фондо-віддача активної частини ОЗ	Зміна фондівіддачі активної частини ОЗ	Фондо-віддача	Причини відхилення	Розрахунок
2013	4,82	-	9,54	-	0,46	-	
2014	5,76	0,94	9,34	-0,20	0,54	Зміна питомої ваги активної частини ОЗ	$0,54-0,46=0,08$
2015	5,40	-0,36	11,61	2,27	0,63	Зміна питомої ваги активної частини ОЗ	$0,63-0,54=0,09$

- Підвищення фондівдачі ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» в 2014 р. на 0,08 грн. відбулося в наслідок збільшення питомої ваги активної частини на 0,94% і підвищення фондівдачі активної частини на 0,20 грн. В 2015 р. відбулося зростання фондівдачі на 0,09 грн. за рахунок зниження питомої ваги активної частини на 0,36% і збільшення фондівдачі активної частини на 2,27 грн.
- На приріст продукції впливає як збільшення обладнання та основних фондів у цілому, так і ефективність використання ОЗ (фондівдача). Важливо окремо визначити вплив кожного з цих факторів. Для цього використовуємо метод абсолютних різниць (наступна таблиця)

Розрахунок впливу змін на обсяг продукції ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Роки	Абсолютне відхилення по середньорічній вартості ОЗ	Фондівдача базисного періоду	Зміна середньої вартості ОЗ (2*3)	Абсолютне відхилення фондівдачі	Середньорічна вартість ОЗ	Зміна фондівдачі (5*6)
1	2	3	4	5	6	7
2013	-	-	-	-	7662,29	-
2014	-84,25	0,46	-38,76	0,08	7578,04	606,24
2015	1508,73	0,54	814,71	0,09	9086,77	817,81

- З таблиці видно, що обсяг реалізації продукції в 2014 р. збільшився на 553,75 тис. грн. З таблиці бачимо, що це відбувається за рахунок зменшення середньорічної вартості основних фондів на 38,76 тис. грн. і збільшення фондівіддачі на 606,24 тис. грн. В 2015 році відбулося зростання обсягу реалізації продукції на 1615,20 тис. грн. за рахунок збільшення середньорічної вартості основних фондів на 814,71 тис. грн. і збільшення фондівіддачі на 817,81 тис. грн.
- Одним із якісних показників використання основних фондів є коефіцієнт амортизаційної віддачі, який розраховується за формулою:

$$K_{\text{аморт.віддачі}} = \frac{\text{Обсяг продукції в діючих цінах}}{\text{Сума амортизації}}$$

- Даний показник необхідно аналізувати в динаміці (наступна таблиця)

В результаті проведених розрахунків ми бачимо, що коефіцієнт амортизаційної віддачі має тенденцію до підвищення з 0,77 до 1,07, тобто в 1,39 разів. Це свідчить про підвищення рівня використання основних засобів, що є позитивним явищем в діяльності ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України».

Розрахунок амортизаційної віддачі ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показники	2 013р.	2 014р.	2 015р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2014р. від 2013р.	2015р. від 2014р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	3523,60	4077,35	5692,55	553,75	1615,20
2. Амортизація, тис. грн.	4593,59	5055,40	5326,47	461,81	271,07
3. Коефіцієнт амортизаційної віддачі (1:2)	0,77	0,81	1,07	0,04	0,26

- Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних засобів (ФЕ') відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожну гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Його визначають шляхом витягнення кореня квадратного з добутку показників фондовіддачі (ФВ) і рентабельності (ФР) за формулою:

$$\Phi_{E'} = \sqrt{\Phi_B \times \Phi_P}$$

- Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів (ФЕ'') використовують формулу:

$$\Phi_{E''} = \sqrt{\Phi_B \times \Phi_P \times \Phi_T}$$

- де ФЕ – інтегральний показник ефективності використання основних засобів;
- ФТ – рівень ефективності використання основних засобів для здійснення трудової діяльності, який розраховується як відношення продуктивності праці до середньорічної вартості основних засобів.
-
- Дані для аналізу ефективності використання основних засобів наведені в наступній таблиці.

Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку	2013 р.	2014р.	2015р.	Абсол. відхил. (+, -)		Відносне відхилення, %	
					2014р. від 2013р.	2015р. від 2014р.	2014р. від 2013р.	2015р. від 2014р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	Ф.2, р.035	3523,60	4077,35	5692,55	553,75	1615,20	115,72	139,61
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	Ф.2, р.170	2014,19	1784,95	1995,23	-229,25	210,28	88,62	111,78
3. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	(Ф.1, р.031 гр.3+гр.4)/2	7662,29	7578,04	9086,77	-84,25	1508,73	98,90	119,91
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	Пояснювальна записка	108	110	110	2,00	0,00	101,85	100,00
5. Фондовіддача, грн.	(1:3)	0,46	0,54	0,63	0,08	0,09	117,39	116,67
6. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	(2:3)*100	26,29	23,55	21,96	-2,74	-1,59	89,58	93,25
7. Продуктивність праці, грн.	(1:4)*100/1000	3,26	3,71	5,18	0,45	1,47	113,80	139,62
8. Рівень ефективності використання ОЗ, %	(7:3)*100/1000	4,25	4,90	5,70	0,65	0,80	115,29	116,33
9. Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.		0,21	0,36	0,37	0,15	0,01	171,43	102,78
10. Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.		0,07	0,08	0,09	0,01	0,01	114,29	112,50

- За аналізований період фондівіддача основних засобів підвищилася на 0,17 грн. або 36,96 %. Рентабельність основних засобів не є досить низькою, але в кожному наступному періоді знижується, а саме з 2013 по 2015 рік вона зменшилась з 26,29 до 21,96%, тобто на 16,47%.
Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. З трьох періодів відносно кращі показники використання основних засобів були у 2015 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 0,37 грн.
- Зазначимо, що загалом підприємство має високі показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період покращилось. Про це свідчить підвищення другого інтегрального показника, величина якого збільшилась з 0,07 до 0,09 грн.
- Часткові показники характеризують економічну ефективність використання окремих груп і елементів основних засобів. До них належать:
 - - виручка від реалізації продукції на 1 грн. активної частини основних засобів;
 - - рентабельність на 1 грн. активної частини основних засобів;
 - - інтегральний показник ефективності використання активної частини основних засобів.
- Індекс інтегрального показника характеризує збільшення або зменшення інтегральної ефективності використання активної частини основних засобів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом. Зіставлення індексів фондівіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондівіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини (наступна таблиця).

Розрахунок інтегрального показника оцінки використання активної частини основних засобів ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показник	Алгоритм розраху-нку	2013 р.	2014р.	2015р.	Абсолютне відхилення (+, -)		Відносне відхилення, %	
					2015р. від 2014р.	2015р. від 2013р	2015р. від 2014р.	2015р. від 2013р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	Ф.2, р.035	3523,60	4077,35	5692,55	1615,20	2168,95	139,61	161,55
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	Ф.2, р.170	2014,19	1784,95	1995,23	210,28	-18,96	111,78	99,06
3. Середньорічна вартість активної частини ОЗ, тис. грн.	(р.130 гр.3+гр.14 ф.5)/2	369,24	436,35	490,34	53,99	121,10	112,37	132,80
4. Частка активної частини основних засобів у загальній їх вартості, %	пок.3: пок.3	4,82	5,76	5,40	-0,36	0,58	93,75	112,03
5. Фондовіддача активної частини ОЗ, грн.	1:3	9,54	9,34	11,61	2,27	2,07	124,30	121,70
6. Рентабельність активної частини ОЗ, %	(2:3)*100	545,50	409,06	406,91	-2,15	-138,59	99,47	74,59
7. Перший інтегральний показник ефективності використання активної частини ОЗ, грн..	$\sqrt{5*6}/100$	7,21	6,18	6,87	0,69	-0,34	111,17	95,28

- Розрахунки свідчать, що використання активної частини основних засобів на ДП **«Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.** погіршилися. На це вказує зниження інтегрального показника на 0,34 грн, або 4,72%. Слід відзначити, що інтегральний показник ефективності використання основних засобів за цей же період підвищився на 176,19%. Тенденція зміни цих показників пояснюється незначним збільшенням розміру фондів і активної їх частини відповідно на 36,96 % і 21,70 %.
- Показники ефективності використання основних засобів досить суттєво впливають на показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема, виручку від реалізації продукції, робіт, послуг та фінансовий результат діяльності (наступна таблиця).

Вплив факторів, пов'язаних з ефективністю використання основних засобів на показники фінансового-господарської діяльності ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України» за 2013-2015 рр.

Показники	2013р.	2014р.	2015р.	Скориго- ваний показник	Відхилення (+,-)		
					Усього	у т.ч. за рахунок зміни	
						вартості ОЗ	ефективності використання
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	3523,60	4077,35	5692,55	5724,67	2168,95	2136,83	32,12
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	2014,19	1784,95	1995,23	2388,91	-18,96	412,64	-393,68
3. Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	7662,29	7578,04	9086,77	9086,77	1424,48	×	×
4. Фондовіддача, грн.	0,46	0,54	0,63	0,63	0,17	×	×
5. Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	26,29	23,55	21,96	26,29	-4,33	×	×

Шляхи покращення ефективності використання ОФ

- Зазначимо, що у 2015 році порівняно з 2013 роком виручка від реалізації продукції на підприємстві збільшилася на 2168,95 тис. грн. Це збільшення пояснюється, у першу чергу, різким покращенням ефективності використання основних засобів. За рахунок підвищення фондовіддачі основних засобів на 0,17 грн. підприємство отримало можливість отримати 32,12 тис. грн. виручки.
- В розрахунках є певні відхилення, що пов'язано із заокругленням під час розрахунків.
- З метою проведення більш детального аналізу ефективності використання основних засобів та її впливу на показники фінансово-господарської діяльності підприємства розрахуємо вплив окремих факторів на зміну фондовіддачі.
- На підвищення фондовіддачі у 2015 році на 0,17 грн. вплинули:
 - - збільшення виручки від реалізації на 2168,95 тис. грн. збільшило фондовіддачу на 0,28 грн. $[2168,95 : 7662,29]$;
 - - збільшення середньорічної вартості основних засобів на 1424,48 тис. грн. зумовило зниження фондовіддачі на 0,11 грн. $[0,63 - (5692,55 : 7662,29)]$.
- Серед причин зниження фондовіддачі основних засобів слід назвати також випередження темпів зміни вартості основних засобів над темпами зміни виручки від реалізації.
- Використовуючи дані останньої таблиці, маємо змогу розрахувати ступінь використання основних засобів на ДП «Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва Національної Академії Аграрних Наук України». Цей показник визначається як відношення індексу зміни обсягу виручки до індексу зміни основних засобів за 2013-2015 рік. По аналізованому підприємству ступінь використання основних засобів становить 1,362 (1,6155:1,1859).

- **Висновки.** Показники, які одержані при розрахунку впливу факторів на зміну показників ефективності використання основних засобів є умовні. Адже будь-яке зростання основних засобів розглядається як фактор, який знижує фондівдачу, проте в умовах технічного прогресу ріст основних засобів, особливо їх активної частини є закономірним явищем, тому керівництво повинно прагнути до ефективного його використання.
- При оцінці ефективності використання основних засобів необхідно враховувати особливості господарської діяльності, форму власності та стратегічну мету підприємства.
- На даному підприємстві показники ефективності використання ОЗ мають дуже важливе значення. Це пояснюється тим, що ІСМАВ НААН України значну частину виручки отримує за рахунок реалізації продукції, вирощеної на дослідних ділянках. Станом на 01.01.2016 року на балансі Інституту є вісім дослідних земельних ділянок, площею 227,4 кв. м., 29,8 кв. м., 91,7 кв. м., 40,9 кв. м., 13,5 кв.м, 4507,5 кв.м., 175 кв.м. та 45 га балансовою вартістю 2 472 483 гривень. Підприємство вирощує та реалізує пшеницю, жито, овес, ячмінь, зернобобові культури, інші зернові культури, гречку, картоплю звичайну, картоплю елітну (сортову насінневу) та іншу продукцію рослинництва.
- Також підприємство отримує виручку від:
 - Реалізації нових високопродуктивних сортів бобових і зернових культур з підвищеним потенціалом азотфіксації;
 - Реалізації біопрепаратів, у т. ч. ветеринарних медикаментів і препаратів;
 - Реалізації діагностичних та лікувально-профілактичних препаратів для захисту сільськогосподарських тварин від інфекційних хвороб;
 - Надання платних науково-технічних послуг відповідно до галузі основної діяльності;
 - Реалізації елітного насіння сільськогосподарських культур.
-
-